

ורבת-ערך על «המחשבה העברית בעולם המודרני»- הזכות הראשית של הגוי הדעות היהודים בימי-הביניים היא, שהכניסו באומץ-רוח את המדע לתוך מסגרת האמונה- שתי נקודות ראשיות רואה החוקר בהשקפת היהדות-השאיפה לאחידות והדגשת הקונקרטי. והן הן שהשפיעו לא רק על האמונה- כראש גם על תורת-המדעות, על המדעים, על הפילוסופיה של אירופה בדורותינו.

על השפעת אוצר המילים, הסגנון, דרך ההרצאה, אופן המחשבה של התנייך על השפות המערביות ועל הספרויות, כותבים א- מילס ולי- מגנוס- החקילה והעיון וההתעמקות בשאלה מראים, שהשפעה זו היא גדולה, תקיפה ומקיפה הרבה יותר מאשר משערים זאת בני-אדם.

בספר יש קרוב למאה תמונות, ציורים וכיוצא בזה, המזיזים את האובן היבש, זו היא הוצאה מלאת-ענין, שתביא רק תועלת לקוראיה. ראוי הוא הספר גם לתרגום עברי, כי כדאי שגם היהודים שאינם שולטים בשפה האנגלית יקראוהו.

פ. דיקשטיין

בעולם הספרות, האמונות והתרבות

לוחו של ש- טשרנוביץ

לוחו של ש- טשרנוביץ, שהיה ביום השלישי, כיב בתמו, בא קהל רב, אך התססה השמועה בעיר על-ידי-כר מותו ואל מעונו באו חבריו הסופרים וידידי הרכיב- כולם עמדו כנדהמים למראה האפוף, נוסד ועד של ספרים ועסקנים לדאוג לפרד הלוי-ה מודעות אבל נדבקו ברחובות מטעם «אגודת הסופרים» הועד הלאומי אגודת «עונג שבת», הועד המרכזי של «הסועל הצעיר» ומערכת «הארץ», ונשלחו לשגרמות וידיעות טלפוניות לירושלים ולמשבות. שעה הלויה נקבעה לחמש אחרי הצהריים, עוד לפני השעה הקבועה היה רחוב אחד-העם, שבו נמצא מעונו של המנוח, מלא קהל גדול של מלומדים, באו סופרים וידידים מירושלים וממקומות אחרים בארץ, בחמש הוצא הארון מהבית, בימי סופרים, ואחרי תפלת החון זזה הלויה, נושאת-הארון היו סופרים ועסקנים ומשמר של כבוד הלך לפני הארון מחברי ברית טרומפלדור ו«הסועל», ליד בית-הכנסת הגדול הספידו את המנוח א- הופין בשם ההנהלה הציונית וח- סולומון בשם הועד הלאומי אחריהם דבר זקן הסופרים העבריים א- ו- רבינוביץ, הלויה הלכה עד העיריה ברחוב כיליק ושם הספידו את המנוח י- רוקח בשם העיריה, י- חס בשם הקהלה של יפו ותל-אביב וי- מאירסון בשם, המושבה חדרה- ככית-הקברות הספידו את המנוח ר' בנימין בשם «אגודת הקופרים» ו«אוהל שם» (דברי-ההספד של ר' בנימין נדפסו בגליון זה של «מאזנים»), י- אסתר בשם הועד המרכזי של «הסועל הצעיר», י- זכאי בשם הועד-הסועל של הסתדרות העובדים ומערכת «דבר», י- קופמן בשם ועדת-התרבות של ההסתדרות, י- ביסטריצקי בשם הלשכה הראשית של הקרן הקיימת, וכד' ח- בוגרשוב בשם הסתדרות המורים, כשסתמו את הקבר כבר הגיע לילה.

אישים, ספרים ומאורעות

— ביום החמישי, יז בתמו, היה בתל-אביב אספה של המתרגמים העבריים בארץ-ישראל, שנקראה על-ידי הועד המרכזי של אגודת-הסופרים לדון בתנאי העבודה והשכר של המתרגמים. חבר הועד המרכזי ש- צמת פתח את האספה והרצה על מסרתה ותכליתה. הצעות שונות הוצעו על-ידי הנאספים להקמת המצב של המתרגמים ולשכלול התרגומים, ונתקבלו החלטות, שנמסרו לוועד בת-שלושה לנסח אותן ולהציען לפני המרילים.

— ביום שני, כ-א בתמו, בערב, היה בתל-אביב, בקלוב של אגודת הסופרים, מספה לכבוד האורחים מאמריקה, הסופרים ש- כ- מקסימן ופרופ- יקותיאל גינצבורג, את המספה, שהשתתפו בה רוב הסופרים והעיתונאים העבריים שבתל-אביב, פתח בשם הועד המרכזי של אגודת הסופרים ס- לחובר, נאמו לכבוד האורחים ודברו בעניני התרבות והספרות העברית בארץ-ישראל ובאמריקה; יעקב סיכמן, אשר ברש ודיר י- קופמן, האורחים ענו בנאוטים- מספה לכבוד האורחים נערכה גם בירושלים מטעם הסתדרות המורים, בין הנואמים היו, פרופ' דיר יוסף קלוזנר, דיר יצחק אפשטיין, א- מ- ברכליה, דיר ז- חיות, י- יעקבי ודיר י- אנגל.

לאמונתה ומוצאת בה סעוד ותמיכה בכל שאלות חייה ונחמה ושמחה לגמשה- היא אשה בעלת לב תמים ומדות תרומיות נעלות, אחד החיוניות החיוביים הגדולים של אותה תקופת הושך וגלות. המחבר עומד על ההשפעה שיכלה לבוא על-ידי חיי תום ויושר, אמונה וצדק כאלה, שבהם הצטיינה האשה הזאת (שאינה אלא אחת מני אלף) על הסביבה הנוצרית, יש לחשוב, כי היהדות התלמודית-הרבנית ראויה להערכה הרבה יותר חיובית, אף מצד האנושיות שמחוץ ליהדות, ועל אחת כמה וכמה מצד היהודים.

הפרופיסור אלפרד גילום מגלה לפנינו את כל גודל השפעתה של היהדות על האישלם, מדבריו מתברר, שמקצוע זה נחקר רק מעט, ויש עוד כר נרחב לחוקרים שקדנים להתגדר בו ולחשוף את השפעת היהודים והיהדות כמעט בכל פרק ופסק שבקוראן, ובכל הספרות של מפרשיו ובושאיכיליו מדור דור.

הפרופיסור טשארלס סינגר נתן לקובץ שני מחקרים יסודיים על הגורם היהודי בהתפתחות המחשבה של ימי-הביניים ועל למוד העברית על-ידי הנוצרים הקתולים באותה תקופה. אלה הם שני מחקרים רבי-כמות וכבד-משקל, בנגוד ליתר מאמרי הקובץ, הנותנים רק את התמצית, את הסכום של ימחקרים שקדמו להם, הרי המאמרים האלה בעצמם מחקרים, הנכנסים לפעמים לפורטים ולפרטי-פרטים מיגיעים, אבל דוקא מפני זה הם מקיפים את השאלה לכל רחבה ועמקה. אמנם היהודי מופיע לפנינו כאן לא בתור יוצר ערכים חדשים - כמו בתקופת התנייך, - אלא בתור מתן וסרטור של תרבות, אבל התווך הזה מלא תפקיד מכריע בתולדות המחשבה והמדע של אירופה- מקורות המדע והפילוסופיה היוניים, אפלטון ואריסטו (וכן רבותיהם ותלמידיהם), הגיעו לאירופה דרך שני צנורות - דרך הצנור הערבי בראשונה, ודרך הצנור היהודי אחר-יכן, ושני הצנורות האלה הם שהיו מקור הדעה והמחשבה המדעית בימי-הביניים, והם שגרמו לתקופת הרנינסנס המפוארת.

ג- נזרס מדבר על למוד העברית בזמן הרפורמציה ואחריה ועומד על השפעתו הכבירה- הדבר נעשה למקובל, כי לקנין חכמה דרושות שלש השפות: הרומאית, היונית והעברית, ואין חכמה שלמה בלי ידיעת שפות אלו. נוצרו והתקיימו אגודות, שגדולי הפילוסופים היוונים שתו את מימי חכמי היהדות, שהיא היא מקור החכמה והתרבות, ואיש כמו רוג'ר ביקון, אם כי לא האמין באמונות תפלות, שאריסטו נולד יהודי וכדומה, החזיק בדעה, שיסודות החכמה והמדע נשמוגים בספרות העברית. עד למאה הייח מצאה האמונה תומכים, שספריה עברית צנזרה מכילה בתוכה אוצרות המדע, ויש שחשבו, שמקומה על הרי אררט, כי היא נצלה מהמבול יחד עם תיבת נח- האגדות הללו מוכיחות בעליל, כמה העריכו ההחשיבו חכמי אומות-העולם בורות הללו את מדעי היהודים.

נתן אייזקס מקדיש מאמר עשיר-התוכן להשפעת היהדות על המשפט המערבי. בצדק הוא מסיר מהמשפט הרומאי את העטרה של מקור כל המשפט שבעולם, אנגליה והארצות הסקנדינביות התרחקו מהשפעת רומא, ואף בצרפת ובגרמניה יש מקצועות שלמים וגדולים לא-רומאיים: המשפט הפובליקאי (המדיני), הפיליפי, הבינ-לאומי, דיני אישות וירושה, דיני פצוים ונוזיקין, גופים משפטיים, הלכות המסחר ושטרות, ואף גם במקצוע המצימצים, שלוקח מרומא, יש לשאול, אם זה משפט רומאי נקי או זהו משפט רומאי, שהספיק לקלוט במשך דורות יסודות יוניים, סלביים, מזרחיים ושמיים, ובעיקר יהודיים. היהודים השפיעו גם על-ידי עצם עסקיהם ומסחרם בתוך עמי הנוצרים והיו והיום גורם חשוב בהתפתחות המשפט המערבי. דברי אייזקס בגידון זה ראויים לתשומת-לב מרובה, כי בשאלה זו לא חקרו עד עתה.

מר ב- קלבי מדבר באריכות מרובה על ההשפעה העצומה של התנייך על הפוריסטים, הדברים מפורסמים, ואף על-פי-כן ההרצאה המפורטת מפליאה בתכנה את הקורא. אנכי אורחא הודגש, שהפוריסטים קבלו מהתנייך רק את הדברים שהתאימו להלך-רוחם ולמצב-נפשם, ולא תמיד תפסו את הרעיונות של המקרא לאמתותם, ואף לא כוונו לתפיסה המקובלת אצל היהודים. כך יש לציין את רעיון הנקמה, ומלתמת המצוה, ואת רעיון הסנוף, שהם טסחו על-פני מקורות התנייך.

הפרופ' יהודה רות (עכשיו באוניברסיטה בירושלים) נתן סקירה תמציתית